

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ТА ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ

Мартинів Тарас

Професійна ідентичність психолога поєднує знання, навички та внутрішнє прийняття своєї ролі. Її формування потребує не лише академічної підготовки, а й психологічного супроводу та рефлексії над власним досвідом. Особливо важлива емоційна зрілість – готовність слухати, розуміти інших та впоратися з емоційними викликами. Саморозвиток відіграє ключову роль: студенти повинні вдосконалювати свої знання, брати участь в практиках і бути відкритими до нових ідей [1–3].

Мета дослідження – емпіричний аналіз психологічних особливостей професійної ідентичності майбутніх психологів.

Дослідження було проведено на базі ВДПУ імені Михайла Коцюбинського за участі 50 студентів 4 курсу, які навчаються за спеціальністю 053 «Психологія». Вибірка охоплювала молодь, що вже має певний професійний досвід в межах навчальної та практичної підготовки.

Для досягнення мети було використано комплекс психодіагностичних методик, що включали, методику дослідження професійної ідентичності Л. Шнейдера, опитувальник професійної ідентичності О. Радзімовської, а також методику визначення самооцінки особистості, розроблену С. Будассі. Застосування цих інструментів дозволило не лише кількісно оцінити рівень сформованості професійної ідентичності, а й проаналізувати її внутрішню структуру, зокрема когнітивні, емоційні та мотиваційні складові, рівень впевненості у власних силах, емоційне ставлення до професії, наявність або відсутність альтернативних професійних орієнтацій.

Дослідження професійної ідентичності за *методикою Л. Шнейдера* показало різний рівень її сформованості серед студентів. Висока професійна ідентичність пов'язана з чітким розумінням своєї ролі та мотивацією до розвитку, тоді як середній рівень характеризується невизначеністю щодо кар'єрного шляху. Студенти з низькою професійною ідентичністю відчувають сумніви та слабку інтеграцію в професійне

середовище. Отримані результати підтверджують важливість підтримки студентів у процесі їхнього професійного становлення. Це включає розвиток самооцінки, формування емоційної зрілості та вдосконалення навичок адаптації. Врахування цих факторів сприятиме ефективному формуванню професійної ідентичності та успішному входженню у фахову діяльність.

Результати дослідження за *методикою С. Будассі* показали, що 17 студентів мають високу самооцінку, 27 осіб – середню або адекватну, а 6 студентів – занижену. Висока самооцінка є важливим показником впевненості у власних силах та можливостях. Вона свідчить про готовність особистості приймати виклики, які постають у професійній діяльності, і відкритість до нових можливостей, що виникають у процесі навчання та практики. Люди з високою самооцінкою зазвичай активніше залучаються до професійного розвитку, не бояться висловлювати свої ідеї та пропозиції, а також охоче беруть на себе відповідальність за виконання завдань. Вони здатні бачити у складних ситуаціях не лише труднощі, але й можливості для зростання та вдосконалення. Адекватна самооцінка ґрунтується на об'єктивній оцінці власних можливостей, сприяє розвитку професійних навичок і формує здорове ставлення до критики. Занижена самооцінка викликає сумніви у здібностях, страх невдач та надмірну самокритику, що може призводити до стресу й вигорання, що заважає зосередитися на досягненнях і гальмує професійне становлення.

За результатами *опитувальника О. Радзімовської* у 35 студентів мають усвідомлену професійну ідентичність. Це свідчить про те, що вони мають чітке уявлення про свою професійну роль, розуміють цілі, цінності та завдання своєї майбутньої діяльності. Ці студенти активно готові реалізувати свої професійні амбіції, що говорить про їхню впевненість у виборі кар'єрного шляху та здатність ефективно планувати своє майбутнє.

Вісім студентів мають частково усвідомлену ідентичність – цікавляться професією, але не мають чіткого бачення кар'єрного шляху через брак досвіду або

інформації. Це може впливати на мотивацію та професійний розвиток. Сім студентів мають неусвідомлену ідентичність, що супроводжується невпевненістю та сумнівами у правильності вибору. Вони потребують підтримки, адже їхня невизначеність може вплинути на навчання та кар'єрні перспективи. Аналіз даних показує, що рівень самооцінки тісно пов'язаний з професійною ідентичністю: висока самооцінка сприяє її формуванню, тоді як низька може супроводжуватися невизначеністю щодо професійної ролі.

Виявлені особливості свідчать про необхідність адресної психолого-педагогічної підтримки студентів, які перебувають на етапі пошуку себе у професії або переживають кризу професійного самовизначення. Така підтримка може включати індивідуальні консультації, групові тренінги, а також програми розвитку навичок самооцінки та самоприйняття. Важливо створити середовище, в якому студенти зможуть відкрито обговорювати свої страхи та сумніви, отримувати конструктивний зворотний зв'язок і вчитися бачити свої досягнення. Психолого-педагогічна підтримка може допомогти студентам усвідомити свої сильні сторони, розвинути впевненість у собі та сформувати більш позитивне ставлення до власної професійної ідентичності.

Таким чином, результати емпіричного дослідження підтверджують, що професійна ідентичність є багатовимірним феноменом, що формується під впливом особистісних чинників, зокрема самооцінки, мотиваційних орієнтацій, емоційного залучення та соціального досвіду. Її розвиток є необхідною умовою ефективної підготовки майбутніх психологів і потребує системного підходу, що поєднує теоретичну підготовку, практичну діяльність та психологічний супровід процесу самовизначення.

Список використаних джерел

1. Алексєєнко Н. В. Психологія розвитку та професійного становлення особистості: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 66 с.
2. Кухарук О. Ю. Особливості етнічної ідентичності представників різних етномовних груп українського студентства. Дис канд. психол наук Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. 2020.
3. Макарова О. П. Професійна ідентичність: структура та особливості. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 3, Т. 1. С. 77–82.